

Mišljenje na amandmane na PREDLOG ZAKONA O ENERGETICI, koje je Skupštini Crne Gore podnio poslanik mr Dritan Abazović

1. Amandman I, koji glasi:

U članu 64 Predloga zakona poslije stava 1 dodaje se novi stav 2 koji glasi:

“(2) Troškovi gubitaka koje će odobriti Agencija, iz stava 1 ovog člana, neće prelaziti stopu prosječnog nivoa troškova gubitaka koji se izračunavaju u odnosu na sve zemlje članice Evropske unije.“

Stavovi 2, 3, 4, 5, 6 postaju stavovi 3, 4, 5, 6, 7.

Mišljenje:

Amandman I se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

U odnosu na ovaj amandman ističemo da odredba člana 64 Predloga zakona reguliše veoma detaljno i u potpunosti pitanje utvrđivanja troška gubitaka, uz potpuno uključivanje struke i nauke i sagledavanja realnih okolnosti u prenosnom odnosno distributivnom sistemu u Crnoj Gori. Precizirane su i nadležnosti Agencije u utvrđivanju ovih troškova, kao i u postupku praćenja ostvarivanja gubitaka.

Inače, predložena odredba je teško primjenjiva, jer se ne zna šta se podrazumijeva pod »stopom prosječnog nivoa troškova gubitaka koji se izračunavaju u odnosu na sve zemlje članice Evropske unije« i takvu stopu ne objavljuje nijedna evropska institucija. Takođe, kako se troškovi gubitaka, shodno odredbama Predloga zakona, utvrđuju po pravilu za višegodišnji regulatorni period, dakle »ex ante« a koriguju »ex post«, nejasno je koji je u tom slučaju relevantni period u praksi EU zemalja.

Upoređenje sa Evropskom unijom i drugim zemljama svakako treba primjenjivati prilikom postavljanja ciljeva i opredjeljenja za optimizaciju ovih troškova. Međutim, treba imati u vidu da elektroenergetski sistem svake države ima svoje specifičnosti koje utiču na nivo gubitaka, kao što su: razuđenost (razgranatost) mreže, postojeći naponski nivoi i transformacije, struktura potrošnje po naponskim nivoima, geografske karakteristike terena, gustina potrošnje i sl. Crna Gora je u tom smislu vrlo specifična, jer zbog njene veličine i geografskih karakteristika terena distributivnu mrežu karakteriše velika razuđenost i mala gustina potrošnje u ruralnim zonama brdsko – planinskih područja, a zbog klimatskih uslova javljaju se velike sezonske varijacije vršnih opterećenja, koje su naročito izražene u turističkim destinacijama. Navedene karakteristike značajno utiču na nivo gubitaka u našem elektroenergetskom sistemu.

Imajući u vidu prethodno navedeno, mišljenja smo da je u članu 64 Predloga zakona predviđen adekvatan način za utvrđivanje nivoa gubitaka i priznavanje opravdanih troškova gubitaka i da predloženi amandman ne treba prihvatiti.

2. Amandman II, koji glasi:

U članu 78 stav 6 briše se.

Mišljenje:

Amandman II se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Postupak izdavanja energetske dozvole propisan je u skladu sa zahtjevom Direktive 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i Direktive 2012/27/EU o energetskej efikasnosti.

Predlogom zakona o energetici je predviđeno da se ovaj postupak sprovodi samo za male objekte za proizvodnju električne energije snage do 1 MW, objekte za proizvodnju toplotne energije za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu i objekte za distribuciju toplotne energije za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu. U skladu sa navedenim direktivama, energetska dozvola se izdaje na zahtjev potencijalnog investitora koji ispunjava kriterijume utvrđene u Predlogu zakona, i to bez sprovođenja javnog nadmetanja. Predlogom zakona je propisano da se postupak izdavanja energetske dozvole sprovodi u skladu sa objektivnim, transparentnim i nediskriminatornim kriterijumima.

Kada je u pitanju izgradnja objekata za proizvodnju električne energije, ovaj postupak predstavlja izuzetak, jer se primjenjuje samo za objekte snage do 1MW koji koriste male energetske i prostorne resurse. Takođe, ovaj postupak je usklađen i sa propisima Evropske unije koji se odnose na kontrolu državne pomoći.

Odredba u članu 78 stav 6 je neophodna, da bi ovaj postupak bio u potpunosti uređen.

3. Amandman III, koji glasi:

U članu 83 u stavu 5 tačka 1 briše se.

Mišljenje:

Amandman III se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Članom 14 stav 6 Direktive 2012/27/EU o energetskej efikasnosti propisano je da države mogu odlučiti da se za određena postrojenja ne sprovode analize troškova i koristi. U takva postrojenja spadaju postrojenja za proizvodnju električne energije koja se koriste kod vršnih opterećenja i postrojenja za proizvodnju električne energije za koja se planira da će u narednom petogodišnjem periodu prosječno raditi manje od 1.500 radnih sati godišnje. U skladu sa takvim zahtjevom Direktive 2012/27/EU formulisana je odredba u članu 83 stav 5 tačka 1 Predloga zakona o energetici.

4. Amandman IV, koji glasi:

U članu 83 u stavu 6 riječi: „prelazi 50%“ mijenjaju se u riječi: „prelazi 30%“.

Mišljenje:

Amandman IV se prihvata.

5. Amandman V, koji glasi:

U članu 85 u stavu 2 tačka 3 briše se.

Mišljenje:

Amandman V se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Ovaj amandman se ne može prihvatiti, jer se siguran, pouzdan, bezbjedan i kvalitetan način snabdijevanja električnom energijom i gasom ne može obezbijediti bez pojave

gubitaka u prenosu i distribuciji energije, odnosno bez nabavke energije za pokrivanje tih gubitaka. Gubici energije u prenosnom i distributivnom sistemu su posljedica fizičkih zakona i predstavljaju tehničku neminovnost. Gubici energije pri energetske transformacijama i prenosu energije uvijek su prisutni i kao takvi predstavljaju opravdani trošak mrežnih operatora. Modernizacijom i unapređenjem postrojenja, uređaja i opreme gubici se mogu samo smanjiti, a nikako se ne mogu u potpunosti eliminirati.

Obezbjedeње energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu je jedan od uslova koje je neophodno ispuniti da bi se omogućilo snabdijevanje kupaca električnom energijom i gasom. Znači, bez obezbjeđenja energije za pokrivanje gubitaka ne bi bilo moguće funkcionisanje prenosnog i distributivnog sistema, pa bi bilo ugroženo snabdijevanje kupaca, a time i javni interes. Iz tog razloga energija za pokrivanje dozvoljenih gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu električne energije ili gasa mora imati isti tretman kao i energija za snabdijevanje krajnjih kupaca. Predmetna odredba je u interesu kupaca, jer se na ovaj način obezbjeđuje sigurnost u snabdijevanju električnom energijom i gasom.

Članom 93 stav 4 Predloga zakona definisana je obaveza proizvođača električne energije da na zahtjev operatora prenosnog ili distributivnog sistema ponudi električnu energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu. Kako energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu mrežni operatori kupuju u transparentnom postupku, nametnutom obavezom proizvođaču da ponudi navedenu energiju nije ugrožen njegov ekonomski interes, jer će istu u javnom postupku nuditi po tržišnim cijenama. Ovdje je bitno istaći da je članom 85 stav 2 definisano da su energetske subjekti koji vrše djelatnosti od javnog interesa dužni da obezbjeđuju energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu u skladu sa energetske bilansom, što znači da je njihova obaveza po ovom osnovu definisana na nivou planiranih gubitaka, sadržanih u energetske bilansu koji usvaja Vlada.

Obezbjedeње električne energije za pokrivanje gubitaka je uslov bez kojega se ne može obezbijediti ostvarivanje pouzdanog rada interkonektovanog elektroenergetskog sistema kao cjeline, u tome i mrežnih sistema svake države pojedinačno.

Imajući u vidu navedeno, smatramo da se obezbjeđenje energije za pokrivanje gubitaka u prenosnim i distributivnim sistemima električne energije i gasa vrši u cilju ostvarivanja javnog interesa i radi snabdijevanja na siguran, bezbjedan, pouzdan i kvalitetan način i da predloženi amandman ne treba prihvatiti.

6. Amandman VI, koji glasi:

U članu 136 stav 3 briše se.

Mišljenje:

Amandman VI se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Odredba u članu 136 stav 3 Predloga zakona je u skladu sa članom 26 stav 1 i stav 2 tačka c) Direktive 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije. Kada je u pitanju pravno razdvajanje operatora distributivnog sistema električne energije, navedena direktiva ne zahtijeva vlasničko razdvajanje, što znači da matična kompanija može da osnuje nezavisnog pravnog subjekta koji će obavljati ovu djelatnost, pri čemu matična kompanija odobrava finansijski plan zavisnog društva i

postavlja granice zaduživanja. Drugim odredbama Predloga zakona obezbijeđen je dovoljan nivo nezavisnosti, koji je u potpunosti u skladu sa Direktivom 2009/72/EZ.

7. Amandman VII, koji glasi:

U članu 149 u stavu 6 riječ: „pet“ zamjenjuje se riječju: „deset“.

Mišljenje:

Amandman VII se prihvata, uz konstataciju da se ne radi o stavu 6, nego o stavu 1 tačka 6.

8. Amandman VIII, koji glasi:

U članu 164 stav 3 briše se.

Mišljenje:

Amandman VIII se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Odredba u članu 164 stav 3 Predloga zakona je u skladu sa članom 26 stav 1 i stav 2 tačka c) Direktive 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa. Kada je u pitanju pravno razdvajanje operatora distributivnog sistema prirodnog gasa, navedena direktiva ne zahtijeva vlasničko razdvajanje, što znači da matična kompanija može da osnuje nezavisnog pravnog subjekta koji će obavljati ovu djelatnost, pri čemu matična kompanija odobrava finansijski plan zavisnog društva i postavlja granice zaduživanja. Drugim odredbama Predloga zakona obezbijeđen je dovoljan nivo nezavisnosti, koji je u potpunosti u skladu sa Direktivom 2009/73/EZ.

9. Amandman IX, koji glasi:

U članu 166 stav 2 briše se.

Mišljenje:

Amandman IX se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Odredba u članu 166 stav 2 Predloga zakona je u skladu sa članom 15 stav 1 i stav 2 tačka c) Direktive 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa. Kada je u pitanju pravno razdvajanje operatora sistema za skladištenje gasa, navedena direktiva ne zahtijeva vlasničko razdvajanje, što znači da matična kompanija može da osnuje nezavisnog pravnog subjekta koji će obavljati ovu djelatnost, pri čemu matična kompanija odobrava finansijski plan zavisnog društva, postavlja granice zaduživanja i vrši nadzor nad upravljanjem u pogledu povrata na sredstva. Drugim odredbama Predloga zakona obezbijeđen je dovoljan nivo nezavisnosti, koji je u potpunosti u skladu sa Direktivom 2009/73/EZ.

10. Amandman X, koji glasi:

U članu 174 stav 3 briše se.

Mišljenje:

Amandman X se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Amandman se ne može prihvatiti, jer je odredba u članu 174 stav 3 Predloga zakona u skladu sa članom 23 st. 2 i 3 Direktive 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i članom 23 stav 2 Direktive 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa. Ako bi ovaj amandman bio prihvaćen, Predlog zakona ne bi bio po ovom pitanju usklađen sa Direktivom 2009/72/EZ i Direktivom 2009/73/EZ, odnosno sa Trećim energetske paketa EU.

11. Amandman XI, koji glasi:

U članu 177 stav 3 briše se.

Mišljenje:

Amandman XI se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Amandman se ne može prihvatiti, jer je stavom 3 propisano da priključenje interkonektora električne energije ne mora biti predmet naplate naknade za priključenje, s obzirom da se uslovi za priključenje interkonektora utvrđuju potvrđenim međudržavnim ugovorima. Naime, kada se gradi interkonektor između dvije države, podjednako se može smatrati da se prenosni sistem susjedne države priključuje na naš prenosni sistem, kao i da se naš prenosni sistem priključuje na prenosni sistem druge države. Ako se uslovi za priključenje interkonektora precizno ne definišu, moglo bi doći do obostrane naplate priključenja, što ne bi imalo smisla. Odredba iz stava 3 odnosi se na plaćanje naknade za priključenje interkonektora na prenosni sistem, a naknada za priključenje na prenosni sistem odobrava se od strane regulatornog tijela i u našoj i u susjednim državama, u skladu sa zahtjevima Direktive 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije. Predmetna odredba ne utiče negativno na konkurenciju, jer pojednostavljenje uslova za priključenje interkonektora ima pozitivan uticaj na izgradnju interkonektora, kojima se pospješuje i omogućava razvoj tržišne konkurencije i povećanje sigurnosti snabdijevanja.

12. Amandman XII, koji glasi:

U članu 215 u stavu 5 riječi: „i drugim državama“ brišu se.

Mišljenje:

Amandman XII se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Direktivom 2009/119/EZ o obavezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata predviđeno je da se obavezne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata mogu čuvati i u drugoj državi članici Evropske unije. U toku pripreme Akcionog plana za sprovođenje Direktive o obaveznim strateškim rezervama nafte i/ili naftnih derivata, koji je Vlada Crne Gore usvojila 23. aprila 2015. godine, izvršena je analiza različitih mogućih modela, sa aspekta njihove primjenljivosti u Crnoj Gori i uticaja na maloprodajnu cijenu naftnih derivata. Rezultati analize su pokazali da je za Crnu Goru najpovoljniji tzv. kombinovani model (koji predstavlja kombinaciju industrijskog i državnog modela), uz rezervaciju određenih količina uskladištenih naftnih derivata u nekoj od država Evropske unije, u skladu sa ugovorom kojim se definišu količine, period čuvanja i cijene. Rezervacija je moguća samo za određeni procenat potrebnih strateških

rezervi, i to samo u slučaju kada se prethodno obezbijede značajne količine rezervi naftnih derivata koje su fizički raspoložive u zemlji.

S obzirom da je odredba u članu 215 stav 5 Predloga zakona u skladu sa Direktivom 2009/119/EZ i navedenim Akcionim planom za sprovođenje Direktive o obaveznim strateškim rezervama nafte i/ili naftnih derivata, smatramo da ovaj amandman ne treba prihvatiti.

13. Amandman XIII, koji glasi:

U članu 227 u stavu 1 riječi: „osim pravila iz člana 43 stav 5 tačka 3 ovog zakona koja je dužna da utvrdi u roku od dvije godine, od dana stupanja na snagu ovog zakona“ brišu se.

Mišljenje:

Amandman XIII se ne prihvata, uz konstataciju da se ne radi o članu 227, nego o članu 237.

OBRAZLOŽENJE

Članom 237 stav 1 utvrđena je obaveza Regulatorne agencije za energetiku da u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona o energetici donese pravila o minimumu kvaliteta isporuke i snabdijevanja električnom energijom, osim pravila koja se odnose na kvalitet napona električne energije, koja je dužna da utvrdi u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu Zakona. Rok od dvije godine je predložen u skladu sa objektivnim mogućnostima energetske subjekata da postignu odgovarajući nivo napona propisan tehničkim pravilima, tj. obezbijede ispunjavanje minimalnih standarda kvaliteta napona električne energije, uzimajući u obzir postojeće stanje elektroenergetске mreže. Da bi se ispunio zahtjev u pogledu kvaliteta napona električne energije, potrebno je ulaganje u postojeću mrežu u dužem vremenskom periodu. Znači, ovaj rok je utvrđen iz razloga što operator distributivnog sistema nema sistem za prikupljanje i obradu podataka za kvalitet napona električne energije, a objektivno ga je nemoguće pripremiti za kraći rok.

14. Amandman XIV, koji glasi:

U članu 227 u stavu 3 riječ: „tri“ zamjenjuje se riječju: „jedne“.

Mišljenje:

Amandman XIV se ne prihvata, uz konstataciju da se ne radi o članu 227, nego o članu 237.

OBRAZLOŽENJE

Rok za primjenu finansijske kompenzacije koju su energetske subjekti dužni da plate zbog neispunjavanja propisanog minimuma kvaliteta snabdijevanja predložen je uzimajući u obzir postojeće stanje elektroenergetskog sistema i u skladu sa objektivnim mogućnostima energetske subjekata da postignu odgovarajući nivo kvaliteta snabdijevanja. Da bi se ovo zakonsko rješenje moglo primijeniti, potrebno je realizovati određene investicije u dužem vremenskom periodu. Naime, potrebni su značajna sredstva i vrijeme za nabavku i uspostavljanje sistema za prikupljanje podataka o kvalitetu snabdijevanja (učestanost i trajanje prekida u snabdijevanju kupaca električnom energijom), na osnovu kojih bi se moglo zaključivati o ispunjavanju

minimumu kvaliteta snabdijevanja i vršiti obračun finansijske kompenzacije koju energetski subjekti treba da plate kupcu. Imajući u vidu navedeno, kao i neophodnost angažovanja značajnih tehničkih i kadrovskih resursa za uspostavljanje sistema za prikupljanje, praćenje i obradu podataka, smatramo da rok za primjenu ovog zakonskog rješenja ne treba skraćivati.

15. Amandman XV, koji glasi:

U članu 248 u stavu 1 u tački 1 riječi: „od 7%“ zamjenjuju se riječima: „od 1%“, i riječi: „od 6%“ zamjenjuju se riječima: „od 1%“.

Mišljenje:

Amandman XV se ne prihvata.

OBRAZLOŽENJE

Članom 248 stav 1 definisana je dinamika promjene cijene električne energije za krajnje kupce koji nakon 01.01.2017. godine nastavljaju snabdijevanje kod sadašnjeg javnog snabdjevača, a koji nakon stupanja na snagu ovog zakona postaje tržišni snabdjevač. Razlog uvođenja ograničenja definisanih ovim stavom je relativno niska cijena električne energije u Crnoj Gori i realna opasnost od njenog značajnijeg povećanja nakon pojave novih snabdjevača na tržištu električne energije. Važeća cijena električne energije na računima krajnjih kupaca u Crnoj Gori je za 10-15% niža u odnosu na njenu cijenu na regionalnom tržištu. Imajući u vidu socio - ekonomsku situaciju u Crnoj Gori, Predlogom zakona je kroz ograničenja cijene sadašnjeg javnog a budućeg tržišnog snabdjevača, planirana dinamika postepenog dostizanja tržišne cijene električne energije u Crnoj Gori. Tako je za komponentu „cijena električne energije“ predviđeno da nema promjene u toku 2016. godine u odnosu na cijenu koja bude važila na dan stupanja na snagu ovog zakona, a da se nakon toga za trogodišnji period primjenjuju ograničenja povećanja te cijene, i to: 7% za 2017. godinu i 6% godišnje za naredne dvije godine. Takođe je predviđena mogućnost produženja primjene ovih ograničenja za tri godine, ako Regulatorna agencija za energetiku procijeni da nijesu ispunjeni uslovi za postojanje likvidnog tržišta električne energije u Crnoj Gori.

Kako je Predlog zakona o energetici usklađen sa Direktivom 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, kojom se ne zahtijeva regulacija cijene električne energije već samo mrežnih usluga, ovakvim zakonskim rješenjem se sprečava značajnije povećanje cijena električne energije nakon stupanja na snagu ovog zakona.

Smanjenje stope mogućeg povećanja cijene električne energije na 1% bi najvjerojatnije imalo za posljedicu održavanje monopola jednog snabdjevača kojem bi se značajno ograničavala mogućnost tržišnog poslovanja, kao i onemogućavanje pojave novih snabdjevača i zaživljavanje likvidnog tržišta.

Predloženim ograničenjem povećanja cijene električne energije na 7% odnosno 6% sprečava se da dominantni snabdjevač izvrši neodmjereno povećanje cijene. Ova odredba ima za cilj da se zaštite kupci s jedne strane, a istovremeno da se stvore uslovi za uvođenje konkurencije.